OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

LAUSUNTO

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Oikeusministeriö

16.4.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta (HE 48/2025 vp)

Lisäselvitys tuomitun siirtämistä kolmansista maista Suomeen koskevista asioista viimeisen viiden vuoden aikana

Selvitys annetaan perustuslakivaliokunnan pyynnöstä. Perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lisäselvitystä siitä, millaisiin tilanteisiin lakia kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa (yhteistoimintalaki) on sovellettu ja kuinka usein lakia sovelletaan. Lisäksi oikeusministeriötä on pyydetty tekemään selkoa siitä, miten lain nykyisissä soveltamistapauksissa selvitetään oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin (PL 21 §) vaatimusten täyttymistä toisessa maassa.

Soveltamiskäytäntöä koskevan tarkastelun kohteeksi on otettu viimeiset viisi vuotta, koska tämä otanta antaa kattavan kuvan nykytilanteesta, kuten tapausten määrästä ja niiden lopputuloksista ja tiedot ovat saatavissa asianhallintajärjestelmistä selvityksen edellyttämällä aikataululla.

1. Tapaukset viimeisen viiden vuoden aikana

Tuomittujen siirtämisestä Suomen ja muiden kuin EU-jäsenvaltioiden ja Pohjoismaiden välillä päättää oikeusministeriö. Tuomittujen siirtämistä koskevat säännökset ovat yhteistoimintalaissa. Kansainvälisoikeudelliset määräykset löytyvät Euroopan neuvoston tuomittujen siirtämistä koskevasta yleissopimuksesta (SopS 13/1987). Suomi voi siirtää

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

tuomitun kansallisen lakinsa nojalla ilman kansainvälisoikeudellisen velvoitteen olemassaoloakin, joskin vieras valtio voi edellyttää tällaisen velvoitteen olemassaoloa.

Viimeisen viiden vuoden aikana (11.3.2021–11.3.2026) vireillä on ollut 18 tapausta, joissa ulkomailla vankeusrangaistukseen tuomittu on hakenut jäljellä olevan rangaistuksensa täytäntöönpanon siirtämistä Suomeen. Määrä vastaa pitkän ajan keskiarvoa.

Kaikissa käsitellyissä tai yhä vireillä olevissa tapauksissa tuomittu on itse pyytänyt rangaistuksensa siirtoa. Kaikissa tapauksissa on myös ollut kyse tilanteesta, jossa henkilö on jo ollut suorittamassa hänelle tuomittua rangaistusta tuomiovaltiossa (ns. tuomitun siirto). Käsiteltävänä ei ole ollut tapauksia, joissa olisi ollut kyse rangaistuksen siirtämisestä vastoin henkilön omaa suostumusta. Myöskään tilanteita, joissa henkilö olisi ollut vapaana odottamassa rangaistuksensa täytäntöönpanoa ei ole ollut (ns. tuomion siirto).

Tapauksiin on sovellettu yhteistoimintalain lisäksi tuomittujen siirtämistä koskevaa yleissopimusta kyseiseen sopimukseen liittyneiden valtioiden kanssa tai mikäli tuomiovaltion kanssa on ollut kahdenvälinen sopimus, kyseistä kahdenvälistä sopimusta.

Tapauksia on ollut tarkastelujaksolla Hongkongin (Kiina), Irakin, Iso-Britannian, Japanin, Kosovon, Monacon, Panaman, Serbian, Sveitsin, Taiwanin (Kiina), Thaimaan, Turkin, Venäjän ja Yhdysvaltojen kanssa. Viimeisen viiden vuoden aikana vireillä olleissa tapauksissa tuomittu on siirretty Suomeen neljässä tapauksessa. Näissä on ollut kyse huumausainerikoksista ja liikennerikoksista. Edellytykset siirrolle ovat puuttuneet yhdeksässä tapauksessa. Syyt edellytysten puuttumiselle ovat liittyneet tavanomaisesti tuomion riittämättömään pituuteen tai siihen, että tuomio ei ole ollut lainvoimainen tai että henkilö on jo vapautunut ehdonalaiseen vapauteen. Siirron esteenä on ollut myös se, että Suomessa ei ole ollut vastaavaa vankeusrangaistuksen muotoa kuin tuomiovaltiossa sekä se, että tuomiovaltio on ilmoittanut, ettei se siirrä omien kansalaistensa tai kaksoiskansalaisten tuomioita. Vireillä on tällä hetkellä viisi tapausta.

2. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten selvittäminen (PL 21 §)

Kuten edellä on todettu vireillä ei ole ollut ns. tahdonvastaisia siirtoja eivätkä siirtoa itse hakeneet tuomitut ole esittäneet väitteitä liittyen esimerkiksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumatta jäämiseen. Tietoja puutteellisuuksista oikeudenkäynneissä ei ole muutoinkaan tullut esiin käsiteltyjen siirtotapausten yhteydessä. Siksi asiaa ei ole kyseisissä tapauksissa enemmälti selvitetty. Koska hallituksen esityksessä esitetyissä muutoksissa olisi kyse varsin poikkeuksellisista tilanteista, joita vastaavia tilanteita tai tapauksia ei käytännössä ole ollut käsittelyssä, asiassa ei ole mahdollista esittää käytännön kokemuksia tai kommentteja.

Mikäli epäilyksiä oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta syntyisi tai tuomittu toisi tällaista esille, olisi asiaa mahdollista pyrkiä selvittämään oikeusministeriön toimesta. Tuomiovaltiolta on mahdollista pyytää selvitystä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua tietojen luotettavuus. On epätodennäköistä, että valtio itse ilmoittaisi, että heidän oikeudenkäyntinsä ei ole ollut oikeudenmukainen. Ns. puolueetonta tahoa, joka voisi selvittää asiaa, ei välttämättä ole. Vaikka tällainen taho olisi, voi asian jälkikäteen selvittäminen luotettavasti ja usein useita vuosia kyseisen oikeudenkäynnin jälkeen, olla mahdotonta.

Oikeusministeriöllä voi olla mahdollisuus saada tilannekuvaa tietystä maasta ja sen oikeusjärjestelmästä mm. CPT-raporttien (Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen komitean) perusteella, ulkoministeriön kanssa tehtävän yhteistyön kautta ja kansainvälisen yhteistyön avulla (esim. kokemukset samankaltaisista tilanteista muilta mailta). Nämä tiedot eivät kuitenkaan vastaa kysymykseen yksittäisestä oikeudenkäynnistä ja siinä noudatetusta menettelystä.

Tuomitun siirtoasioita kolmansien maiden kanssa on edellä todetun mukaisesti hyvin vähän, ja niiden onnistuminen on harvinaista käytännön haasteiden takia. Etenkin prosessin hitauteen ja yhteydenpitoon liittyvät haasteet (yhteydenpito diplomaattiteitse, asiakirjojen käännättäminen, käsittelyviiveet toisessa maassa) yhdistettynä tuomion pituuteen johtavat usein tilanteeseen, jossa henkilö ehtii vapautua ehdonalaiseen vapauteen ennen kuin siirtoasia saadaan käsiteltyä loppuun. Myös rangaistuslajien vastaamattomuus tai vankiloiden yliasutus saattavat olla esteenä siirrolle. Tuomiovaltio voi myös olla antamatta suostumustaan siirtoon, etenkin tilanteissa, joissa rangaistusta muunnettaisiin täytäntöönpanovaltiossa. Lisäksi jotkut valtiot edellyttävät kahdenvälisen sopimuksen olemassaoloa, jotta siirtoprosessiin voitaisiin ryhtyä. Tapaukset monesti kaatuvat edellä kuvattuihin haasteisiin jo ennen niiden varsinaista vireilletuloa sellaistenkin maiden kanssa, joiden kanssa oikeusjärjestelmämme eivät ole lähtökohdiltaan aivan erilaisia. Mikäli täytäntöönpanon siirron ja muunnon edellytykset ovat kovin korkeat ja edellytetään esimerkiksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin selvittämistä varmuudella, todennäköisyydet siirtojen onnistumiselle käytännössä heikkenevät entisestään. Asiaa harkittaessa on syytä huomioida, että jos kuolemaan tuomittu henkilö on tällaisessa tilanteessa tuomiovaltiossa kiinniotettuna, saattaa kuolemanrangaistus suuremmalla todennäköisyydellä toteutua, mikäli siirto ei onnistu.